

ОЛІЙНИК Н. М., КОРЧЕВСЬКА Л. О.
Херсонський національний технічний університет
МАКАРЕНКО С. М.
Херсонський державний університет

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ХЕРСОНЬСЬКОГО РЕГІОНУ З МЕТОЮ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ

В статті проаналізовано динаміку та структуру залучених прямих іноземних інвестицій в економіку Херсонської області за останні роки. Складено ТОП-10 та визначено рейтинг країн-інвесторів за показником найбільшого обсягу інвестицій в економіку Херсонської області. Визначено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози регіону. Запропоновано заходи щодо забезпечення інвестиційної складової економічної безпеки регіону з метою залучення міжнародних проектів.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, інвестиційна складова, економічна безпека, регіон.

OLIINYK N. M., KORCHEVSKA L. O.
Kherson National Technical University
MAKARENKO S. M.
Kherson State University

EVALUATION OF INVESTMENT COMPONENT OF THE ECONOMIC SECURITY OF KHERSON REGION TO ATTRACT INTERNATIONAL PROJECTS

The aim of the research are analysis of the dynamics and structure of foreign direct investments, which are involved in the economy of the Kherson region, the SWOT-analysis and the development of measures to ensure the economic security of the region. The dynamics of foreign direct investment, which involved is analyzed. During 2011-2016 the number of investor countries in the Kherson region's economy is studied. Evaluation of the structure of foreign direct investments into economy of the Kherson region is carried out. Ranking of the top 10 countries in terms of the largest investment in the economy of the Kherson region is defined. Strengths and weaknesses, the opportunities and threats of the investment component of economic security of the Kherson region are determined using the SWOT-analysis. The importance of measures to ensure the investment component of the economic security of the region is justified.

Keywords: foreign direct investment, investment component, economic security, region.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах сучасної української економіки реалізація міжнародних проектів, залучення іноземних інвестицій є вагомим чинником економічного зростання, забезпечення економічної безпеки країни та покращення добробуту населення. Розробка економічної політики, спрямованої на раціональне формування і використання інвестиційного потенціалу та застосування комплексного підходу до розв'язання соціально-економічних проблем, відіграє важливу роль в активізації інвестиційної діяльності.

Економічна безпека України безпосередньо пов'язана з економічною безпекою окремих регіонів. У межах однієї країни регіони характеризуються її різним рівнем. Херсонська область має вигідне географічне розташування з виходом до Чорного та Азовського морів, необхідні природні та трудові ресурси для розвитку, тому активізація процесів залучення інвестицій для реалізації міжнародних проектів також набуває актуальності для забезпечення економічної безпеки регіону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з означеної проблеми. Аналіз останніх публікацій свідчить, що питання іноземного інвестування досліджується як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Серед учених-економістів, що сформували науковий підхід до інвестування, можна відзначити І.П. Андрушків, О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин [1], І.О. Бланка [2], Б. Грема [3], Г.І. Грицаєнко [4], С.О. Гуткевич [5], С.О. Кушнір [6], Т.В. Майорову [7], А.В. Сидорову, А.В. Анісімову [8] та інших. Дослідження особливостей інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості відображається в працях таких вчених, як А.П. Гайдуцький [9], М.А. Лендел [10], А.С. Линда [11], М.А. Однорог [12] та ін. Проблеми інвестиційного гарантування економічної безпеки регіону досліджено Гордієнко В.П. [13], Кириленко В.І. [14], Коваль Л.П. [15] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що ефективному залученню іноземних інвестицій та формуванню інвестиційної привабливості підприємств України приділено певну увагу у наукових працях авторів, слід зазначити, що малодослідженими залишаються проблеми, пов'язані з оцінкою інвестиційної складової економічної безпеки окремого регіону, чим обумовлюється актуальність обраної теми.

Формулювання мети дослідження. Метою статті є аналіз динаміки та структури залучених прямих іноземних інвестицій в економіку Херсонської області за останні роки, визначення сильних і

слабких сторін, можливостей і загроз регіону та обґрунтування необхідності розробки заходів щодо забезпечення інвестиційної складової економічної безпеки регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення економічної безпеки є неможливим без активізації інвестиційної діяльності та кардинального збільшення інвестицій у реальний сектор економіки. Інвестиційна складова є найбільш вагомим компонентом економічної безпеки країни загалом та Херсонської області зокрема. В Законі України «Про інвестиційну діяльність» визначено, що інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [16].

Інвестиційна діяльність здійснюється на основі:

- інвестування, здійснюваного громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;
- державного інвестування;
- інвестування, здійснюваного органами місцевого самоврядування;
- іноземного інвестування, здійснюваного іноземними громадянами, юридичними особами та державами;
- спільного інвестування, здійснюваного громадянами та юридичними особами України, іноземних держав [16].

В умовах значного дефіциту внутрішніх ресурсів для інвестування особливої актуальності набувають питання залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Згідно Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [17].

Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у таких формах:

- часткової участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;
- придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи будинки, квартири, приміщення, обладнання, транспортні засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання інших майнових прав;
- господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції;
- в інших формах, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України [17].

За даними Головного управління статистики у Херсонській області [18] на рис. 1 проаналізовано динаміку обсягів залучення прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку Херсонської області та кількість країн-інвесторів за 2011–2016 рр.

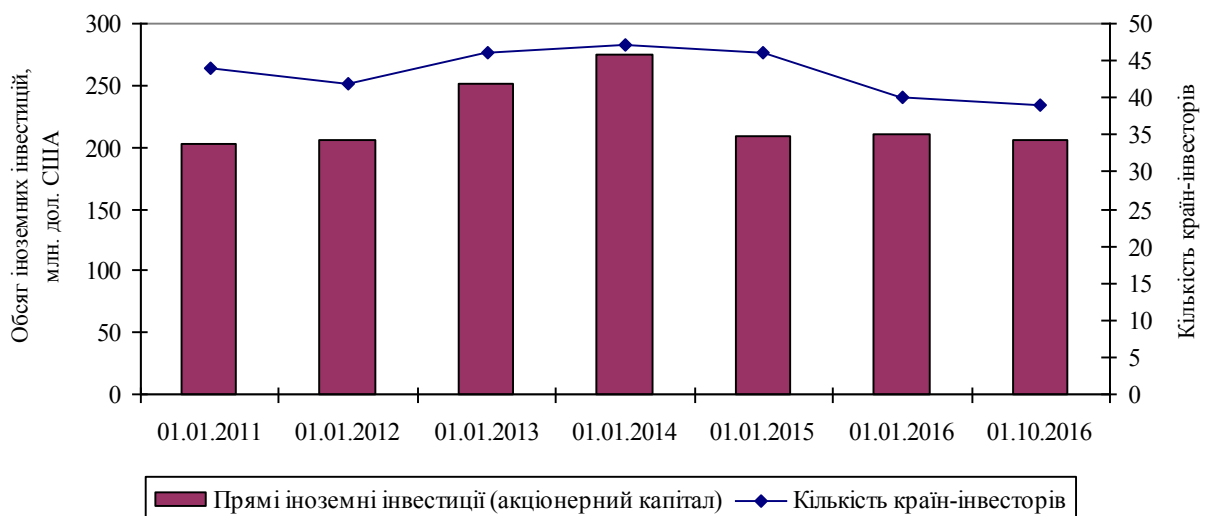

Рис. 1. Динаміка обсягів залучення прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку Херсонської області та кількість країн-інвесторів за 2011–2016 рр.

Інвестиційне середовище Херсонської області за період 2011–2013 рр. характеризується

позитивними тенденціями. Найбільший обсяг залучених прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) та найбільша кількість країн-інвесторів в економіку Херсонської області припадають на 01.01.2014 р. і складають відповідно 275,2 млн дол. США та 47 країн світу. Проте в 2014 році спостерігається різкий спад в обсягах прямих іноземних інвестицій: з 275,2 млн дол. США до 208,2 млн дол. США, тобто зменшення на 67 млн дол. США, або на 24,3 %. Також протягом періоду 2014–2016 рр. спостерігається негативна тенденція в зміні кількості країн інвесторів в економіку Херсонської області.

В табл. 1 на основі даних Головного управління статистики у Херсонській області [18] проаналізовано структуру прямих іноземних інвестицій в економіку Херсонської області протягом періоду 2013–2016 рр.

Таблиця 1

Аналіз структури прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку Херсонської області за 2013–2016 рр.

Рік	Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал), тис. дол. США	у тому числі з			
		країн ЄС		інших країн світу	
		тис. дол. США	питома вага, %	тис. дол. США	питома вага, %
На 31.12.2013	275191,4	219912,5	79,9	55278,9	20,1
На 31.12.2014	208243,2	179268,5	86,1	28974,7	13,9
На 31.12.2015	210953,3	164665,4	78,1	46287,9	21,9
На 01.10.2016	205851,1	163114,3	79,2	42736,8	20,8

Аналіз даних показує, що протягом періоду 2013–2016 рр. найбільша питома вага в структурі прямих іноземних інвестицій в економіку Херсонської області припадає на країни ЄС. Так, станом на 01.10.2016 р. із країн ЄС вкладено 163,1 млн дол. США інвестицій (79,2 % загального обсягу акціонерного капіталу), а з інших країн світу – 42,7 млн дол. США (20,8 %).

Враховуючи, що міжнародне та міжрегіональне співробітництво є винятково ефективним напрямком інтеграції та важливим чинником забезпечення економічної безпеки регіону, необхідно продовжувати роботу з розширення географії співробітництва Херсонської області з регіонами іноземних держав для реалізації міжнародних проєктів. Значна увага повинна також приділятися поглибленню співробітництва в рамках вже чинних міжнародних угод. На теперішній час укладено двосторонні угоди між Херсонською областю та наступними регіонами іноземних держав: Брашовським повітом (Румунія), Акмолинською областю (Казахстан), Підкарпатським воєводством (Польща), Гурійським краєм (Грузія), Ямало-Ненецьким автономним округом, урядами Свердловської, Мурманської, Нижегородської, Тюменської, Новосибірської областей (Російська Федерація), Гомельським і Могильовським обласними виконавчими комітетами (Республіка Білорусь), провінцією Шаньдун (Китайська Народна Республіка), а також з великими іноземними містами: Кент (США), Зонгулдак (Туреччина), Кишинів (Молдова) і Тирасполь (Придністров'я) [19].

В табл. 2 складено ТОП-10 та визначено рейтинг країн-інвесторів за показником найбільшого обсягу інвестицій в економіку Херсонської області протягом періоду 2014–2016 рр.

Таблиця 2

ТОП-10 країн-інвесторів за показником найбільшого обсягу інвестицій в економіку Херсонської області за 2014–2016 рр.

Країни-інвестори	Обсяг залучених прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу)						Сумарний рейтинг	Підсумковий рейтинг
	на 31.12.2014 р.		на 31.12.2015 р.		на 01.10.2016 р.			
	тис. дол. США	рейтинг	тис. дол. США	рейтинг	тис. дол. США	рейтинг		
Кіпр	128394,5	1	113257,8	1	111241,3	1	3	1
Велика Британія	27127,7	2	26703,7	3	26474,9	2	7	2
Беліз	1006,0	10	27934,9	2	25904,0	3	15	5
Німеччина	7774,7	3	7608,7	4	7620,0	4	11	3
Туреччина	5588,5	4	4034,9	5	4063,5	5	14	4
США	3331,8	6	3171,4	8	3167,7	6	20	7
Панама	3484,2	5	3173,8	7	2910,0	7	19	6
Російська Федерація	3187,8	8	2844,4	9	2892,5	8	25	9
Канада	3306,9	7	3313,6	6	2011,4	9	22	8
Нідерланди	1855,4	9	1506,6	10	1489,1	10	29	10

Станом на 01.10.2016 р. до основних країн-інвесторів в економіку Херсонської області, на які припадає 79,5 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій, входять: Кіпр – 111,2 млн дол. США, Велика Британія – 26,5 млн дол. США та Беліз – 25,9 млн дол. США. Найбільший обсяг залучених прямих іноземних інвестицій в економіку Херсонської області протягом періоду 2014–2016 рр. надходить з Кіпру. Це пов'язано з тим, що на Кіпрі зосереджено більшість офшорних зон, що, у свою чергу, дозволяє уникнути сплати податків, і тим самим сприяє виведенню дивідендів з країни [20]. Отже, інвестовані кошти з Кіпру можна вважати не прямими іноземними інвестиціями, а українськими грошами, які були виведені українськими підприємцями в офшорну зону з метою уникнення сплати податків і подальшим їх використанням в своїх господарствах уже на правах іноземних інвесторів.

Херсонщина згідно Аналітичного звіту експертів Євросоюзу «Регіональний розвиток та державна регіональна політика України: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політики» [21] віднесена до 5 типу регіонів – «Регіони з низьким рівнем розвитку, уповільненим розвитком та найсерйознішими проблемами розвитку».

Згідно рейтингу інвестиційної привабливості регіонів Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України в 2014 році Херсонська область серед 27 регіонів України за загальним індексом інвестиційної привабливості займала 25 місце [22].

За методикою, розробленою авторами [23] щодо оцінювання розвитку адміністративно-територіальних одиниць, Херсонська область серед 25 регіонів займає 16 місце.

В табл. 3 визначено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози Херсонської області за допомогою SWOT-аналізу інвестиційної складової економічної безпеки регіону.

Таблиця 3

**SWOT-аналіз інвестиційної складової економічної безпеки Херсонської області
для іноземних інвесторів**

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - вигідне географічне розташування області з виходом до річки Дніпро та Чорного й Азовського морів; - сприятливі кліматичні умови; - екологічно чистий регіон; - розвинута інфраструктура: морські та річкові порти, аеропорт; - розвинений сектор торгівлі та послуг; - конкурентоспроможна вартість робочої сили; - культурно-історична спадщина 	<ul style="list-style-type: none"> - недосконалість законодавчої бази; - неспроможність судової влади щодо захисту майнових прав інвесторів; - негативний інвестиційний імідж; - відсутність механізмів страхування інвестиційних ризиків; - нестабільність податкової системи; - територіальне розміщення області поряд із тимчасово окупованою територією АР Крим; - коруптованість; - бюрократія; - низький розвиток промисловості; - поганий стан автомобільних доріг
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - формування позитивного інвестиційного іміджу області; - промоція регіону, проведення міжнародних інвестиційних форумів; - залучення іноземних партнерів до співробітництва; - розвиток сільського господарства; - розвиток альтернативної енергетики 	<ul style="list-style-type: none"> - політична нестабільність; - економічна криза в країні; - важка прогнозованість рівня інфляції через нестабільність економіки; - дефіцит внутрішніх ресурсів для інвестування; - високі відсоткові ставки за кредит

Ми погоджуємось з думкою Малай А.О., що «головна причина прорахунків у залученні іноземних інвестицій у тому, що в Україні досі немає системної політики з формування інвестиційного клімату» [24, с.102], зокрема це стосується недосконалості регіональної політики, спрямованої на забезпечення інвестиційної складової економічної безпеки з метою реалізації міжнародних проектів.

Висновки. Результати проведеного аналізу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Херсонської області за останні роки, визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз регіону свідчать про необхідність розробки заходів щодо забезпечення економічної безпеки області. Для вирішення цих проблем на рівні регіону необхідно реалізовувати державну політику, яка здійснювалася б за такими напрямками: забезпечення надійного інституційного захисту майнових прав інвесторів; вдосконалення законодавчої бази; створення в Україні дієвого механізму протидії корупції.

Література

1. Андрушків І. П. Інвестування регіональної економіки та його ефективність в Україні : монографія / І. П. Андрушків, О. Д. Вовчак, Н. М. Рушишин. – Л. : ЛКА, 2010. – 192 с.

2. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента : в 2 т. / И. А. Бланк. – К. : Эльга: SMART BOOK, 2013. – Т. 1. – 672 с.
3. Грэм Б. Разумный инвестор: Полное руководство по стоимостному инвестированию / Б. Грэм. – М. : Альпина Паблишер, 2014. – 568 с.
4. Грицаєнко Г.І. Інвестиції в технічне забезпечення аграрного виробництва / Г.І. Грицаєнко, І.М. Грицаєнко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 12. – С. 53–58.
5. Гуткевич С. О. Інвестування: теорія і практика : навч. посіб. / С. О. Гуткевич. – 2-е вид., допов. – Полтава : АСМІ, 2011. – 260 с.
6. Кушнір С. О. Аналіз прямих іноземних інвестицій до аграрного сектору Запорізького регіону / С. О. Кушнір, В. В. Конєв // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 6. – С. 225–230.
7. Майорова Т. В. Інструменти бюджетної політики в активізації інвестиційної діяльності в Україні / Т. В. Майорова // Фінанси, облік і аудит. – 2013. – Вип. 1. – С. 102–112.
8. Сидорова А. В. Дослідження узгодженості інтересів суб'єктів іноземного інвестування: кількісне оцінювання / А. В. Сидорова, А. В. Анісімова // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 4 (130). – С. 139–147.
9. Гайдуцький А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки / А. П. Гайдуцький // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 4. – С. 119–129.
10. Лендел М. А. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств Карпатського регіону / М. А. Лендел, М. І. Миголинець // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 9. – С. 14–18.
11. Линда А. С. Формування інвестиційного клімату аграрних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка сільського господарства і АПК)» / А. С. Линда. – Херсон, 2010. – 19 с.
12. Однорог М. А. Інструменти формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств АПК / М. А. Однорог // Збалансоване природокористування. – 2016. – № 1. – С. 51–53.
13. Гордієнко В. П. Інвестиційна безпека як фактор розвитку інвестиційного потенціалу регіону / В. П. Гордієнко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 15. – С. 7–9.
14. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки : монографія / В. І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.
15. Коваль Л. П. Інвестиційна безпека як складова фінансової безпеки регіону / Л. П. Коваль // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2014. – № 2 (10). – С. 112–118.
16. Про інвестиційну діяльність : закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ із змінами і доповненнями в редакції від 06.11.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
17. Про режим іноземного інвестування : закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР із змінами і доповненнями в редакції від 25.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>.
18. Головне управління статистики у Херсонській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/>.
19. Херсонська торгово-промислова палата [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.tpp.ks.ua/khersonskij-region/ekonomika-regionu.html>.
20. Соколюк К. Ю. Прямі іноземні інвестиції в аграрному секторі економіки: стан та перспективи залучення / К. Ю. Соколюк // Young scientist. – 2016. – № 3 (10). – С. 197–206.
21. Регіональний розвиток та державна регіональна політика України: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політики : аналітичний звіт експертів Євросоюзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surdp.eu/Project-papers>.
22. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів 2014 року / Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrproject.gov.ua/page/reiting-investitsiinoi-privablivosti>.
23. Соловійова Н. І. Методологічна коректність прогностичного оцінювання параметрів соціально-економічного розвитку регіонів / Н. І. Соловійова, С. М. Макаренко, Н. М. Олійник // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 11 (185). – С. 268–277.
24. Малай А. О. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату України / А. О. Малай // Економіка та держава. – 2011. – № 9. – С. 102–105.

Надійшла 25.01.2017; рецензент: д. е. н. Шашкова Н. І.